

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเพื่อศึกษาประสิทธิผลการดำเนินงานสถานศึกษาพอเพียงในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนครพนม ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าหนังสือ และเอกสารต่างๆ พร้อมด้วยงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสถานศึกษาพอเพียง ซึ่งสามารถนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิจัยครั้งนี้ จึงได้กำหนดขั้นตอนการนำเสนอเอกสาร ดังนี้

1. เศรษฐกิจพอเพียงกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11
2. การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา
 - 2.1 ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา (พ.ศ. 2550–2554)
 - 2.2 ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2554–2556)
 - 2.3 ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์การบูรณาการการขับเคลื่อนพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (พ.ศ. 2557–2560)
 - 2.4 แนวทางการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3. สถานศึกษาพอเพียง
 - 3.1 ความหมายของสถานศึกษาพอเพียง
 - 3.2 แนวคิดของสถานศึกษาพอเพียง
 - 3.3 ระดับคุณภาพการพัฒนาสถานศึกษาพอเพียง
4. ประสิทธิภาพโรงเรียน
 - 4.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพ
 - 4.2 การประเมินประสิทธิภาพโรงเรียน
 - 4.3 ประสิทธิภาพโรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์การดำเนินงานสถานศึกษาพอเพียง
5. บริบทสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนครพนม
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เศรษฐกิจพอเพียงกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2555, คำนำ) ได้นำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาประเทศไทยนับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับแรก จนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องภายใต้สถานการณ์เงื่อนไข รวมถึงการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยเฉพาะในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ถึง ฉบับที่ 10 เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของการวางแผนพัฒนาประเทศที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมและมุ่งให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนาเป็นบูรณาการแบบองค์รวม เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่สมดุลทั้งคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยมีการเตรียม “ระบบภูมิคุ้มกัน” ด้วยการเสริมสร้างความเข้มแข็งของทุน ที่มีอยู่ในประเทศและการบริหารจัดการความเสี่ยงให้พร้อมรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง ทั้งภายนอกและภายในประเทศ เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของคนไทยทุกคน

นอกจากนี้ ในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ยังได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วน ทั้งในระดับชุมชน ระดับภาค และระดับประเทศ ในทุกขั้นตอนของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาประเทศ รวมทั้งร่วมจัดทำรายละเอียดยุทธศาสตร์ของแผนฯ เพื่อมุ่งสู่ “สังคมอยู่ร่วมกัน อย่างมีความสุข ด้วยความเสมอภาค เป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง” การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 จึงเป็นการนำภูมิคุ้มกันที่มีอยู่ พร้อมทั้งเร่ง สร้างภูมิคุ้มกันในประเทศให้เข้มแข็งขึ้น เพื่อเตรียมความพร้อมคน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศ ให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบ จากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน และสังคมไทย ให้มีคุณภาพ มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากร และได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่าง เป็นธรรม ภายใต้หลักการพัฒนาพื้นที่ ภารกิจ และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมไทย ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของสังคมไทยตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยกำหนดเป็นวิสัยทัศน์ปี พ.ศ. 2570 ไว้ว่า “คนไทยภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีมิตรไมตรีบนวิถีชีวิตแห่งความพอเพียง ยึดมั่นในวัฒนธรรม ประชาธิปไตย

และหลักธรรมมาภิบาล การบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานที่ทั่วถึง มีคุณภาพ สังคมมีความปลอดภัย และมั่นคงอยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ดี เกื้อกูลและเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ระบบการผลิตเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน อยู่บนฐานทางเศรษฐกิจที่พึ่งตนเอง และแข่งขันได้ในเวทีโลก สามารถอยู่ในประชาคมภูมิภาคและโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี”

วิสัยทัศน์แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11

(พ.ศ. 2555 – 2559) กำหนดเป็นแผนพัฒนาในระยะ 5 ปี ที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ในระยะยาวดังกล่าว จึงจำเป็นต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจที่มีความสำคัญ ดังนี้

วิสัยทัศน์

“สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยความเสมอภาค เป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง”

พันธกิจ

1) สร้างสังคมเป็นธรรมและเป็นสังคมที่มีคุณภาพ มีความมั่นคงในชีวิต ได้รับการคุ้มครองทางสังคมอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและกระบวนการยุติธรรมอย่างเสมอภาค มีส่วนรวมในกระบวนการพัฒนา ภายใต้ระบบบริหารจัดการภาครัฐที่โปร่งใส เป็นธรรม

2) พัฒนาคุณภาพคนไทยให้มีคุณธรรม มีคุณภาพบนฐานความรู้ ความคิดสร้างสรรค์และภูมิปัญญา เรียนรู้ตลอดชีวิต มีทักษะและการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสมในแต่ละช่วงวัย สถาบันทางสังคมและชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง สามารถปรับตัวรู้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลง พร้อมสร้างความเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาค เพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม

3) สร้างความมั่นคงของ ฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน รวมทั้งสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัย พิบัติทางธรรมชาติ

สรุปได้ว่า หลักการของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 มุ่งพัฒนาประเทศภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมและมุ่งยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา ให้มีคุณภาพ มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากร และได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม อย่างเป็นธรรม ภายใต้หลักการพัฒนาพื้นที่ และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมไทย ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของสังคมไทยตามหลักปรัชญา

ของเศรษฐกิจพอเพียง

การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2553, หน้า คำนำ) ได้กำหนดนโยบายการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาในทุกระดับ เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษา ข้าราชการ และผู้เรียน มีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำแนวคิด หลักปฏิบัติ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาบูรณาการในการบริหารจัดการการเรียนการสอน ตลอดจนการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ก่อให้เกิดความตระหนักและพึงรำลึกภายในตนเองและผู้อื่น

นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการในฐานะหน่วยงานหลักในการพัฒนาคนและสร้างเยาวชนให้มีคุณภาพของประเทศได้ตระหนักและเห็นคุณค่าในภารกิจดังกล่าว จึงมีนโยบายที่จะเรียนรู้ตามรอยพระยุคลบาท เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง โดยอันเชิญมาใช้เป็นหลักในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพสามารถพึ่งตนเองได้ โดยใช้หลักความพอประมาณ คำนึงถึงความมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีและมีคุณธรรมเป็นกรอบในการดำเนินชีวิต โดยร่วมกับคณะอนุกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ภายใต้คณะทำงานขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงด้านสถาบันการศึกษาและเยาวชน สร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เหมาะสม ตลอดจนนำไปสู่การปรับแนวทางการพัฒนาให้อยู่บนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการกำหนดนโยบายด้านการศึกษา โดยนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาทุกระดับใช้คุณธรรมเป็นกระบวนกรพื้นฐานในการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา สถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันทางศาสนาให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะ และเจตคติ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างสมดุล และยั่งยืน โดยกำหนดเป็นโครงการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ภายใต้ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ไว้ดังนี้

**1. ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่
สถานศึกษา (พ.ศ. 2550–2554)**

**1.1 ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาแนวทางการขับเคลื่อนตามหลัก
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง**

แนวทางการขับเคลื่อน

1.1.1 ศึกษา วิเคราะห์ วิจัยแนวทางการนำหลักปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษา

1.1.2 จัดทำแนวทางการจัดการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียงสู่การเรียนการสอนทุกระดับการศึกษา โดยสอดแทรกสาระเศรษฐกิจพอเพียงไว้
ในสาระ การเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อให้เกิดการพัฒนาตามลำดับ โดยเริ่มให้
เกิดการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ระดับบุคคล และครอบครัว รู้จักนำไปประยุกต์ใช้ นำไปขยายผล
ในครอบครัว และชุมชน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและประเทศ

1.1.3 จัดทำแนวทางการจัดระบบบริหารจัดการของสถานศึกษา
ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.2 ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาบุคลากร

แนวทางการขับเคลื่อน

1.2.1 อบรมสัมมนาผู้บริหารการศึกษาให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ
ในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.2.2 ฝึกอบรมและพัฒนา ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครู
และบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย ให้สามารถนำหลักปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียงไปบูรณาการสู่การเรียนการสอนและการบริหารจัดการ

1.3 ยุทธศาสตร์ที่ 3 การขยายผลและพัฒนาเครือข่าย

แนวทางการขับเคลื่อน

1.3.1 ให้สถานศึกษาที่เป็นแบบอย่างเข้าไปช่วยเหลือ พัฒนา
สถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ 1 : 10 แห่ง ในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการ

1.3.2 ให้มีระบบแลกเปลี่ยนเรียนรู้ส่งเสริม สนับสนุนประสานงาน
ดำเนินงานของเครือข่าย

1.3.3 จัดทำข้อมูลระบบสารสนเทศและเชื่อมโยงเครือข่ายกับ
หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง

1.4 ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

แนวทางการขับเคลื่อน

1.4.1 เผยแพร่การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ในการจัดการศึกษา โดยการจัดทำอยู่รูปแบบต่างๆ

1.4.2 เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ความก้าวหน้าของการจัดการศึกษา
ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.5 ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนากระบวนการติดตามและประเมินผล

แนวทางการขับเคลื่อน

ในการติดตามและประเมินผลเพื่อทราบการดำเนินงานด้านการ
จัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการและการพัฒนาเครือข่ายโดยมีแนวทางการ
ดำเนินงานดังนี้

1.5.1 จัดให้มีคณะกรรมการติดตามและประเมินผลระดับ
กระทรวงระดับภูมิภาค และระดับสถานศึกษา โดยให้คณะกรรมการมีหน้าที่ติดตาม
ประเมินผลและรายงานผล การดำเนินงานในภาพรวมระดับภูมิภาคและสถานศึกษา

1.5.2 กำหนดรูปแบบ แนวทาง เครื่องมือและคู่มือในการ
ติดตามและประเมินผล

1.5.3 ดำเนินติดตามประเมินผลและรายงานผล

**2. ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่
สถานศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2554-2556)**

2.1 วิสัยทัศน์

ภายในปี พ.ศ. 2556 สถานศึกษาทุกแห่งในสังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาจัด
การศึกษา

2.2 เป้าหมายของการดำเนินงาน ภายในปี พ.ศ.2556

2.2.1 สถานศึกษาทุกแห่งในสังกัดดำเนินการขับเคลื่อนหลักปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียง

2.2.2 มีสถานศึกษาที่ผ่านการประเมินเป็นสถานศึกษาพอเพียงตามเกณฑ์ของกระทรวงศึกษาธิการ เพิ่มขึ้น 9,999 แห่ง

2.2.3 ทุกเขตพื้นที่การศึกษา (สพป./สพม.) มีศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษาอย่างน้อย 1 แห่งในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา

2.3 กลยุทธ์

2.3.1 ให้ สพป./สพม. เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สู่สถานศึกษาโดยอาศัยสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบ และภาคีเครือข่าย

2.3.2 พัฒนาบุคลากรทุกระดับทั้งภายในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษา และในสถานศึกษา โดยมีกรณีศึกษาเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนขยายผลในระดับเขตพื้นที่การศึกษา

2.3.3 เชื่อมโยงเครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาเพื่อให้การขับเคลื่อนมีพลังและคุณภาพ

2.3.4 ติดตามประเมินผลการดำเนินงาน ให้เป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพที่กำหนด

- 1) ประเมินสถานศึกษาพอเพียงร่วมกับศูนย์ขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง กระทรวงศึกษาธิการ
- 2) ประเมินศูนย์การเรียนรู้ร่วมกับโครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง (วพ.) สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ และมูลนิธิสยามกัมมาจล (สกจ.) ภายใต้บันทึกข้อตกลงความร่วมมือในการพัฒนา 84 ศูนย์การเรียนรู้เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2553
- 3) สร้างแรงจูงใจในการขับเคลื่อนได้แก่ การจัดสรรงบประมาณ แลกกับเป้าหมายการทำงาน การกำหนดเป็นตัวชี้วัด (KPI) ในการประเมินผลการปฏิบัติงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สพป./สพม.) และการยกย่องเชิดชูเกียรติหน่วยงานและผู้ปฏิบัติงานดีเด่น

2.4 ระยะเวลาดำเนินงาน

3 ปี (พ.ศ. 2554–2556)

3. ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์การบูรณาการการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (พ.ศ. 2557–2560)

แผนยุทธศาสตร์การบูรณาการการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความสอดคล้องกับประเด็นการพัฒนาที่สำคัญ และแผนการพัฒนาแบบเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 คือ การสร้างภูมิคุ้มกันในประเทศให้เข้มแข็ง เพื่อเตรียมความพร้อมของคน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงโดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน เพื่อเสริมสร้างทุนทางปัญญาอย่างยั่งยืน มีศักยภาพในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่เรียนรู้ มีคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม รู้จักสิทธิหน้าที่ของตนเอง และผู้อื่น ควบคู่กับการเสริมสร้าง และพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญา และแหล่งเรียนรู้ในระดับชุมชน รวมทั้งเรื่องการบริหารจัดการน้ำ และที่ดินเพื่อสนับสนุนความมั่นคงด้านอาหาร และการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ

แผนยุทธศาสตร์การบูรณาการการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังกล่าว มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศของแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11

3.1 แนวคิดพื้นฐานในการขับเคลื่อนพัฒนา

ภาพประกอบ 2 แสดงแนวคิดในการขับเคลื่อนพัฒนา

3.2 การบูรณาการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ และภาคส่วนอื่น

การร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมลงมือปฏิบัติ โดยการมีส่วนร่วม ทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาชน ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร สถาบันการเงิน การลงทุน ให้มาร่วมแก้ไข ปัญหาในเรื่องใหญ่ที่ทุกคนในพื้นที่เห็นว่าต้องแก้ไข และจะสำเร็จได้ด้วยมือของคนในพื้นที่ ในลักษณะทั่วไป ปรับไปเรียนรู้ เพื่อพัฒนารูปแบบ และกลไกการทำงานที่เอื้อต่อการ แก้ปัญหา

3.3 ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อน

ในการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์การบูรณาการการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (พ.ศ. 2557 – 2560) มียุทธศาสตร์ คือ “บูรณาการการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทุกภาคส่วน” โดยมียุทธศาสตร์ที่ต้องบูรณาการการปฏิบัติงานร่วมกัน

3.4 ยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการศึกษา

มุ่งพัฒนาการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อปลูกฝังให้เด็ก เยาวชน และประชาชน มีคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียง การพัฒนาแบบที่เป็นเลิศ การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในวิชาชีพครู การพัฒนาคุณภาพ การจัดการเรียนรู้เพื่อปลูกฝังปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับปฐมวัย และสร้างเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับพื้นที่

4. แนวทางการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4.1 เป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ปรียานุช พิบูลสรารุท (2550, หน้า 3, อ้างถึงใน พรชัย อัมภักตะ, 2553 หน้า 35) คณะทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน กระทรวงศึกษาธิการ ได้วางแผนการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ดังนี้

1. เป้าหมาย คือ การปลูกฝังให้เด็ก ๆ และเยาวชนรู้จักการใช้ชีวิตที่พอเพียง เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่างๆ ฝึกการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และแบ่งปัน มีจิตสำนึก รักสิ่งแวดล้อม และเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ค่านิยม เอกลักษณ์ของความเป็นไทย

2. การบริหารจัดการ ดำเนินงานได้ใน 4 ส่วน

2.1 การบริหารจัดการสถานศึกษาในด้านต่างๆ

2.2 การจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งประกอบด้วย

2.2.1 การสอดแทรกสาระเศรษฐกิจพอเพียงในหลักสูตร

และสาระการเรียนรู้ในห้องเรียน

2.2.2 การประยุกต์หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการจัด

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนอกห้องเรียน

2.3 การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นการดำเนินงานและ

ความสำเร็จในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยการบูรณาการและประยุกต์ใช้หลักหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ได้ปฏิบัติและเกิดทักษะใน 4 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านวัฒนธรรม ประกอบด้วย การมีความรู้ ความเข้าใจ การปฏิบัติและดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้เรียน

2.4 การพัฒนาบุคลากร ครูผู้สอนเป็นบุคลากรที่สำคัญในการ

ถ่ายทอดความรู้และปลูกฝังหลักคิดต่างๆ ให้แก่เด็ก โดยครูผู้สอนต้องมีความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้อง กระทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต

4.2 จุดหมายคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551

จุดหมายหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดให้เป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

4.2.1 มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

เห็นคุณค่าของตนเองมีวินัย และปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4.2.2 มีความรู้ความสามารถในการสื่อสาร การคิด

การแก้ปัญหาการใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต

4.2.3 มีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย

4.2.4 มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย และพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

4.2.5 มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์ และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

4.3 คุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้

4.3.1 รักชาติ ศาสนา กษัตริย์

4.3.2 ซื่อสัตย์สุจริต

4.3.3 มีวินัย

4.3.4 ใฝ่เรียนรู้

4.3.5 อยู่อย่างพอเพียง

4.3.6 มุ่งมั่นในการทำงาน

4.3.7 รักความเป็นไทย

4.3.8 มีจิตสาธารณะ

ปริญานุษ พิบูลราวุธ (2549, หน้า 94 อ้างถึงใน อภิเดช คำจันทราช, 2556 หน้า 47) ได้กล่าวไว้ในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในภาคการศึกษานั้นจะต้องพัฒนาที่ตัวครูก่อนเป็นอันดับแรก เพราะครูถือเป็นทรัพยากรสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ และปลูกฝังสิ่งต่าง ๆ ให้แก่เด็ก ดังนั้นจึงควรส่งเสริมครูจะได้เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็กได้ สอนให้เด็กรู้จักพอ อยู่อย่างพอเพียง และเรียนรู้ไปพร้อมกับเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องมีสติในการเลือกรับข้อมูลข่าวสาร รู้จักต่อ ยอดองค์ความรู้ที่มีอยู่ หมั่นศึกษาเพิ่มพูนความรู้อย่างเป็นขั้นเป็นตอน ไม่ก้าวกระโดดในการเลือกรับข้อมูลนั้น ต้องรู้จักพิจารณาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน รู้จักแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ประเมินความรู้และสถานการณ์อยู่ตลอดเวลา เพื่อเตรียมพร้อมที่จะรับมือกับสภาพ และผลจากการเปลี่ยนแปลงมิติต่างๆ ได้อย่างรอบคอบ และระมัดระวัง เป้าหมายที่สำคัญต้อง

ขับเคลื่อนคือ การที่ทำให้เด็กรู้จักความพอเพียง ปลูกฝังอบรมบ่มเพาะ ให้เด็กมีความสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม โดยสอดแทรกแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรสาระการเรียนรู้ เพื่อให้เด็กรู้จักการใช้ชีวิตได้อย่างสมดุลตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่างๆ รู้จักอยู่ร่วมกับผู้อื่น รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และแบ่งปัน มีจิตสำนึกรักสิ่งแวดล้อม และเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ค่านิยมความเป็นไทย ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ คือ ครูจะต้องรู้จักบูรณาการการเรียนการสอนให้กับเด็กและเยาวชนเห็นถึงความเชื่อมโยงมิติต่างๆ ทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นองค์รวมนี้เกิดขึ้นได้ ครูต้องใช้ความรู้ และคุณธรรมเป็นปัจจัยในการขับเคลื่อน

นอกจากนี้ ปรียานุช พิบูลสรารุช ยังได้อธิบายต่อไป ในการนำหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในสถานศึกษาต่างๆ อาจใช้วิธี “เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา” ตามหลักการของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ว่า สำคัญที่สุดครูต้องเข้าใจเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้นก่อน โดยครูแต่ละโรงเรียนจะต้องมาพิจารณาก่อนว่าจะเริ่มต้นปลูกฝังแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจากจุดไหน ทุกคนควรร่วมกันคิด ร่วมกันทำ สามัคคีกันในกระบวนการหารือ ครูต้องตั้งเป้าก่อนว่าจะสอนเด็กให้รู้จักพัฒนาตนเองได้อย่างไร โดยอาจเริ่มต้นสอนจากกิจกรรมเล็กๆ น้อยๆ ที่เริ่มต้นจากตัวเด็กได้เรียนรู้ถึงความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยที่ตนเองมีต่อสิ่งแวดล้อมภายนอกในด้านต่างๆ ในส่วนของการเข้าถึงนั้น เมื่อครูเข้าใจแล้ว ครูต้องคิดหาวิธีที่จะเข้าถึงเด็ก ทั้งนี้อาจจัดกิจกรรมกลุ่มให้นักเรียนได้ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ รู้จักแบ่งหน้าที่กันตามความสามารถของเด็กแต่ละชั้น ต้องเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย โดยสถานศึกษาควรตั้งเป้าให้เกิดการจัดการศึกษาตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สอดแทรกเข้าในกระบวนการเรียนรู้ สอนให้เด็กพึ่งตนเองให้ได้ก่อนจนสามารถเป็นที่พึ่งของคนอื่นๆ ในสังคมได้ต่อไป

สรุปได้ว่า ในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการศึกษา นั้นจะต้องพัฒนาที่ตัวครูก่อนเป็นอันดับแรก เพราะครูถือว่าเป็นทรัพยากรสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ และปลูกฝังสิ่งต่างๆ ให้แก่เด็ก โดยครูต้องเข้าใจเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้นก่อนจะต้องมาพิจารณาก่อนว่าจะเริ่มต้นปลูกฝังแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจากจุดไหน อาจใช้วิธี เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา ตามหลักการของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ดังนั้น จึงควรส่งเสริมครูจะได้เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็กได้

สถานศึกษาพอเพียง

สถานศึกษาพอเพียง คือ สถานศึกษาที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวทางในการบริหารจัดการสถานศึกษาและจัดการศึกษาในสถานศึกษาในทุกมิติ (Whole School Approach) รวมถึงการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาให้เป็นแบบอย่างในการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง โดยนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักคิดหลักปฏิบัติในการทำงานและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิดค่านิยมและปมเพาะอุปนิสัยและคุณลักษณะ ถึงการรวม "อยู่อย่างพอเพียง" รับผิดชอบ "รับผิดชอบต่อการเรียนรู้" ทั้งทางกายภาพ วัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของสังคม และเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติ

1. ความหมายของสถานศึกษาพอเพียง

การจัดการศึกษาเพื่อปลูกฝังค่านิยมและปมเพาะอุปนิสัยและคุณลักษณะ ให้สัมฤทธิ์ผลนั้น นอกเหนือจากการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแล้ว จำเป็นต้องมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ซึ่งรวมถึงสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม การอยู่ร่วมกันของสังคม และแบบอย่างที่ดีในทางปฏิบัติ กระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงริเริ่มที่จะผลักดันให้ผู้บริหารสถานศึกษาน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษาและจัดการศึกษาในสถานศึกษาทุกระดับ รวมถึงพัฒนาบุคลากรทั้งผู้บริหารและคณะครูให้เป็นแบบอย่างในการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง โดยนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติในการทำงานและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นำมาสู่การขับเคลื่อน "สถานศึกษาพอเพียง" สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554, หน้า 4) ระบุว่าสถานศึกษาพอเพียง หมายถึง สถานศึกษาทั่วไปที่ผ่านการประเมินสถานศึกษาพอเพียงซึ่ง เป็นแบบอย่างในการจัดกระบวนการเรียนการสอน และการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามเกณฑ์ประเมินสถานศึกษาพอเพียงของกระทรวงศึกษาธิการ

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ยังได้อธิบายต่อไปว่า หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ยังเป็นปรัชญาที่ชี้แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลางโดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ

เพื่อก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

กล่าวโดยสรุป สถานศึกษาพอเพียง คือ สถานศึกษาที่ผ่านการประเมินเป็นสถานศึกษาพอเพียง ตามเกณฑ์ประเมินของกระทรวงศึกษาธิการ

1. น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เข้ามาเป็นหลักการในการบริหารจัดการสถานศึกษาในทุกมิติ
2. มีการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับกระบวนการปลูกฝังปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติของผู้เรียน
3. มีการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่หลากหลาย และสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา
4. มีการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาให้ได้เรียนรู้และพัฒนาตนเอง เพื่อดำเนินชีวิตโดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
5. มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการปมเพาะอุปนิสัย มีฐานเรียนต่างๆ ที่ประหยัด คุ่มค่า สอดคล้องกับบริบท มีผู้บริหาร ครู และนักเรียนเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. แนวคิดของสถานศึกษาพอเพียง

ตามที่ กระทรวงศึกษาธิการ (2553, คำนำ) ได้กำหนดนโยบายการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาในทุกระดับ เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษา ข้าราชการ และผู้เรียน มีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำแนวคิด หลักปฏิบัติ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการในการบริหารจัดการการเรียนการสอน ตลอดจนการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ก่อให้เกิดความตระหนักและฝังรากลึกภายในตนเองและผู้อื่นอย่างยั่งยืนตลอดไป

คณะกรรมการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ภาคการศึกษา ซึ่งมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษา เป็นประธานคณะกรรมการฯ โดยตำแหน่ง และมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมเป็นคณะกรรมการฯ ได้กำหนดนโยบายหน่วยงานที่มีสถานศึกษาทั้งในและนอกสังกัดกระทรวงศึกษาธิการมีการขยายผลขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยกำหนดหลักเกณฑ์และแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดและคณะทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอนของกระทรวงศึกษาธิการในฐานะผู้รับผิดชอบ การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ

พอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนได้ดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาเครือข่าย และขยายผล สถานศึกษาแบบอย่างการจัดกระบวนการเรียนการสอนและการบริหารจัดการ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จนกระทั่งในปี พ.ศ.2550 ได้มีสถานศึกษา ผ่านเกณฑ์ประเมินให้เป็นสถานศึกษาพอเพียงแบบอย่าง จำนวน 135 แห่ง และในปี พ.ศ.2552 ได้ขยายผลจนมีสถานศึกษาพอเพียงแบบอย่าง รวมทั้งสิ้น 1,261 แห่ง ในทุกระดับ ทุกสังกัด ครบทุกจังหวัดทั่วประเทศ (คณะทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนรู้, 2553, คำนำ)

ในปี 2554 เพื่อเป็นการร่วมเฉลิมพระเกียรติในปีมหามงคลเนื่องในวโรกาส ที่ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ทรงมีพระชนม์มายุ ครบ 84 พรรษา กระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงมีนโยบายและเป้าหมายในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาในสังกัด ให้ผ่านการประเมินเป็นสถานศึกษาพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 9,999 แห่ง สถานศึกษาทุกแห่งต้องดำเนินการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงภายในปี 2556 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554, หน้า 2)

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ยังได้มีนโยบายขยายผลสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง “สถานศึกษาพอเพียง” โดยเริ่มขยายผลในปี 2554-2556 ให้ได้จำนวน 9,999 แห่ง และในปี พ.ศ. 2554 ได้ดำเนินติดตามประเมินผลสถานศึกษา ในสังกัดทั่วประเทศ พบว่า มีสถานศึกษาที่ผ่านเกณฑ์การประเมินของกระทรวงศึกษาธิการ สามารถเป็นสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง “สถานศึกษาพอเพียง” ได้จำนวนทั้งสิ้น 2,017 แห่ง

สรุปได้ว่าสถานศึกษาทุกแห่ง สามารถเป็นสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง “สถานศึกษาพอเพียง” โดยต้องผ่านหลักเกณฑ์และแนวทางการดำเนินการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดกำหนด

3. ระดับคุณภาพการพัฒนาสถานศึกษาพอเพียง

ในการพัฒนาสถานศึกษาต่างๆ ให้สามารถน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้ในการจัดการศึกษา ซึ่งรวมถึง การบริหารสถานศึกษา การสร้างวัฒนธรรมองค์กร การจัดสภาพแวดล้อม และการจัดการเรียนรู้ผ่านหลักสูตรการเรียน การสอนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน นั้น สามารถแบ่งระดับคุณภาพของการพัฒนาสถานศึกษา ได้เป็น 4 ระดับ ดังนี้

ภาพประกอบ 3 แสดงระดับคุณภาพการพัฒนาสถานศึกษา

1. สถานศึกษาทั่วไป : สถานศึกษาที่เริ่มน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการสถานศึกษา ตั้งแต่การบริหารสถานศึกษา การสร้างวัฒนธรรมองค์กร การจัดสภาพแวดล้อม และการจัดการเรียนรู้ ผ่านหลักสูตรการเรียน การสอนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
2. สถานศึกษาพอเพียง : สถานศึกษาทั่วไปที่ผ่านการประเมินสถานศึกษาพอเพียงซึ่งเป็นแบบอย่างในการจัดกระบวนการเรียนการสอน และการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามเกณฑ์ประเมินสถานศึกษาพอเพียงของกระทรวงศึกษาธิการ
3. สถานศึกษาพอเพียงต้นแบบ : สถานศึกษาพอเพียงที่เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ พร้อมเป็นแหล่งศึกษาดูงานของสถานศึกษาอื่นๆ ในการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาจัดการสถานศึกษา

4. ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้าน
การศึกษา :สถานศึกษาพอเพียงต้นแบบที่มีศักยภาพในการเป็นแหล่งเรียนรู้และพี่เลี้ยง
ให้แก่สถานศึกษาทั่วไปที่ต้องการพัฒนาสู่ความเป็นสถานศึกษาพอเพียง

สรุปได้ว่า สถานศึกษาพอเพียง คือสถานศึกษาที่สามารถน้อมนำหลัก
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษาและการจัด
การศึกษาในสถานศึกษาทุกระดับ รวมถึงพัฒนาบุคลากรทั้งผู้บริหารและคณะครู
ให้เป็นแบบอย่างในการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง โดยนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมา
เป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติในการทำงานและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เข้ามาเป็นหลักการ
ในการบริหารจัดการสถานศึกษา มีการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับกระบวนการ
ปลูกฝังปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติของผู้เรียนมีการจัด
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่หลากหลาย และสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา มีการพัฒนา
บุคลากรของสถานศึกษาให้ได้เรียนรู้และพัฒนาตนเอง เพื่อดำเนินชีวิตโดยยึดหลักปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียง มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการบ่มเพาะอุปนิสัย มีฐานการเรียนรู้
ต่างๆ ที่ประหยัด คุ่มค่า สอดคล้องกับบริบท มีผู้บริหาร ครู และนักเรียนเป็นแบบอย่าง
ในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ประสิทธิผลโรงเรียน

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิผล

1.1 ความหมายของคำว่าประสิทธิผล

คำว่า ประสิทธิผล แปลมาจาก effective เป็นศัพท์บัญญัติทางการ
บริหารจัดการผลสำเร็จของงานให้เป็นไปตามความมุ่งหวัง ที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์
ดังนั้น ประสิทธิผลจึงมุ่งเน้นที่การพิจารณาถึงจุดสิ้นสุดของกิจกรรมหรือการดำเนินงาน
ว่าได้ตามที่ตั้งไว้หรือไม่ โดยมีนักวิชาการและนักวิจัยหลายท่านให้ความหมายไว้ ดังนี้

Fiedler (1967, p.9) ได้ให้ความหมายของประสิทธิผลว่า หมายถึง
การที่กลุ่มสามารถทำงานตามที่ได้รับมอบหมายให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้ ซึ่งถือว่าเป็น
ประสิทธิผลของกลุ่ม

Seashore and Yuehman (1967, p.393) ได้ให้ความหมายของ
ประสิทธิผลว่า หมายถึง ความสามารถในการแสวงหาผลประโยชน์จากสิ่งแวดล้อม
เพื่อให้ได้ทรัพยากรที่หาได้ยากและมีคุณค่า ซึ่งจะนำไปใช้ในการสนับสนุนการดำเนินการ

ขององค์การ

Barnard (1968, p.20) ได้ให้ความหมายของประสิทธิผลว่า ประสิทธิผล หมายถึง การดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ หรือหมายถึง ระดับการบรรลุความสำเร็จขององค์การ

Steers (1977, p.55) ได้ให้ความหมายของประสิทธิผลว่า ประสิทธิผล คือ การที่ผู้นำใช้ความสามารถในการแยกแยะการบริหารงาน และการใช้ทรัพยากรให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ขจรศักดิ์ ศรีโกมลวิลาส (2549, หน้า 8 อ้างถึงใน มานพ ศรีสร้อย, 2551 หน้า 21) ได้ให้ความหมายประสิทธิผล หมายถึง ความสามารถในการบริหารงาน ให้บรรลุเป้าหมาย วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด

อุทัย หิรัญโต (2525, หน้า 123 – 124, อ้างถึงใน นฤมล สุภาทอง, 2550 หน้า 28) ได้ให้ความหมายของประสิทธิผล หมายถึง ความสำเร็จของการบริหาร ที่บรรลุถึงเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ธงชัย สันติวงษ์ (2535, หน้า 3, อ้างถึงใน มานพ ศรีสร้อย, 2551 หน้า 21) ได้ให้ความหมายของประสิทธิผล หมายถึง เป็นการทำงานที่ได้ผล โดยสามารถ บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

ปริญญา สมัครการ (2551, หน้า 40) ได้ให้ความหมายของ ประสิทธิผล หมายถึง ผลการปฏิบัติงานจากความสามารถการทำงาน และความสามารถ ในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกขององค์กร รวมทั้งสามารถ ในการแก้ปัญหาการดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของ องค์กรที่ตั้งไว้ และรวมถึงความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรที่เกี่ยวข้องอีกด้วย

สายสมร พุทธิไสย (2551, หน้า 20) ได้ให้ความหมายของประสิทธิผล หมายถึง การบรรลุเป้าหมายทั้งระยะสั้นและระยะยาวด้วยการใช้ทรัพยากร เช่น คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพสมคูลได้

อนุสิทธิ์ นามโยธา (2555, หน้า 53) ได้ให้ความหมายของ ประสิทธิผล หมายถึง ความสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ สามารถ ปรับตัวและพัฒนาให้ประสบผลสำเร็จยิ่งขึ้นไป

จากความหมายของคำว่าประสิทธิผลที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่า ประสิทธิผล หมายถึง ความสำเร็จของความสามารถในการบริหารงานหรือการปฏิบัติงาน ให้บรรลุตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

1.2 ความหมายของประสิทธิผลขององค์การ

ความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลขององค์การ ได้มีนักวิชาการและนักวิจัยหลายท่านได้ให้ความหมายไว้แตกต่างกันไปตามลักษณะขององค์การและหน่วยงาน ดังนี้

Schein (1973, p.118) ได้ให้ความหมายของประสิทธิผลขององค์การ หมายถึง สมรรถภาพขององค์การมนการที่จะอยู่รอด การปรับตัว การดำรงสภาพ การเจริญเติบโต ไม่ว่าองค์การจะมีหน้าที่ใดก็จะต้องกระทำให้ลุล่วงไป

Hanman and Freeman (1977, p.109) ได้ให้ความหมายของประสิทธิผลขององค์การ หมายถึง การที่องค์การสามารถดำเนินการได้บรรลุผลตามเป้าหมาย รุ่ง แก้วแดง และชัยณรงค์ สุวรรณสาร (2536, หน้า 169, อ้างถึงใน นฤมล สุภาทอง, 2550 หน้า 29) ได้ให้ความหมายของประสิทธิผลขององค์การ หมายถึง ความสามารถขององค์การในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้เหมาะสม คำหนึ่งถึง ผลผลิตที่บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และการรักษาสภาพขององค์การให้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

จารุณี มุขพรหม(2545, หน้า 9, อ้างถึงใน พัฒนา แสงตะวัน, 2553 หน้า 46) ได้ให้ความหมายของประสิทธิผลขององค์การ หมายถึง ความสำเร็จขององค์การ ในฐานะเป็นระบบหนึ่งของสังคมในการที่จะบรรลุถึงวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายต่างๆ ที่กำหนดไว้โดยการใช้ทรัพยากรและแนวทางที่มีอยู่ ทำให้ผู้บริการเกิดความพึงพอใจ และสมาชิกขององค์การสามารถปรับตัวและพัฒนาองค์การสามารถดำรงอยู่ต่อไปได้ เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2536, หน้า 97, อ้างถึงใน จริยา บุญมา, 2554 หน้า 35) ได้ให้ความหมายของประสิทธิผลขององค์การ หมายถึง การที่องค์การสามารถดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย หรือบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

ติน ปรัชญพฤษี (2536, หน้า 3, อ้างถึงใน กัลยาภรณ์ อุดคำมี, 2555 หน้า 47) ได้ให้ความหมายของประสิทธิผลขององค์การ หมายถึง ระดับที่คนงานสามารถปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายได้มากน้อยเพียงใด

Mott (1972, อ้างถึงใน กัลยาภรณ์ อุดคำมี, 2555 หน้า 48) ได้กำหนดเกณฑ์ในการประเมินประสิทธิผลขององค์การ โดยพิจารณาจาก

1. ปริมาณและคุณภาพของผลผลิต
2. ประสิทธิภาพ
3. ความสามารถในการปรับตัว

4. ความสามารถในการยืดหยุ่น

Person (1993, อ้างถึงใน กัลยาภรณ์ อุดคำมี, 2555 หน้า 48)

ได้เสนอแนวคิดในการวัดประสิทธิผลขององค์การ โดยพิจารณาจาก

1. การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม (Adaptation)
2. การบรรลุเป้าหมาย (Goal Attenment)
3. การบูรณาการ (Intregation)
4. การคงไว้ซึ่งค่านิยม (Latency)

Gibson and Other (1988, p.812, อ้างถึงใน ไชยา ภาระบุตร, 2555

หน้า 147) ได้อธิบายเกณฑ์ความมีประสิทธิภาพขององค์การว่าประกอบไปด้วยตัวบ่งชี้ 5 ตัว คือ

1. การผลิต (Production) องค์การมีประสิทธิภาพถ้าองค์การสามารถดำเนินการผลิตให้ได้ผลผลิตทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพได้ตรงกับความต้องการขององค์การ
2. ประสิทธิภาพ (Efficiency) องค์การมีประสิทธิภาพถ้าอัตราส่วนระหว่างปัจจัยทรัพยากรที่ใช้กับผลผลิต มีความสำเร็จในลักษณะที่ใช้ปัจจัยในทรัพยากรได้คุ้มค่า
3. ความพึงพอใจ (Satisfaction) องค์การมีประสิทธิภาพถ้าผลการดำเนินงานขององค์การนำมาซึ่งความสำเร็จสอดคล้องกับความต้องการและความคาดหวังของสมาชิกในองค์การ
4. การปรับตัว (Adaptiveness) องค์การมีประสิทธิภาพถ้าองค์การมีกลไกที่สามารถปรับเปลี่ยนการดำเนินงานได้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งภายในและภายนอกองค์การ
5. การพัฒนา (Development) องค์การมีประสิทธิภาพถ้าองค์การสามารถเพิ่มพูนศักยภาพและความสามารถขององค์การให้เจริญก้าวหน้าตามการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม

จากความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลขององค์การที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่า ประสิทธิภาพขององค์การ หมายถึง ความสำเร็จขององค์การในการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถปรับตัวและพัฒนาองค์การให้มีศักยภาพ อยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

1.3 ความหมายของประสิทธิผลโรงเรียน

ได้มีนักวิชาการและนักวิจัยให้ความหมายของประสิทธิผลโรงเรียนไว้หลายท่าน ดังนี้

ภารดี อนันต์นาวิ (2545, หน้า 24) ได้ให้ความหมายของประสิทธิผลโรงเรียน หมายถึง การที่โรงเรียนสามารถจัดการศึกษาให้สำเร็จ โดยสามารถผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและครูมีความพึงพอใจในการทำงาน

นรินทร์ หีบแก้ว (2545, หน้า 9) ได้ให้ความหมายของประสิทธิผลโรงเรียน หมายถึง ความสำเร็จของโรงเรียนในการจัดทรัพยากรให้บรรลุเป้าหมายอย่างเป็นระบบ จนก่อให้เกิดความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโรงเรียน

อุทัยวรรณ โชชื่น (2546, หน้า 45) ได้ให้ความหมายของประสิทธิผลโรงเรียน หมายถึง ความสามารถของโรงเรียนในการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีคุณภาพด้านการศึกษาและมีผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายของโรงเรียน และตรงความต้องการของสังคม

ปาสิกา นิธิประเสริฐกุล (2547, หน้า 38) ได้ให้ความหมายของประสิทธิผลโรงเรียน หมายถึง ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น ความสามารถในการปรับตัวทั้งภายในและภายนอก สามารถแก้ปัญหาภายในโรงเรียนตลอดจนมีความสามารถในการบูรณาการผสมผสานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโรงเรียนตามที่ตั้งไว้

สัมฤทธิ์ หงส์ชุตดา (2548, หน้า 48) ได้ให้ความหมายของประสิทธิผลโรงเรียน หมายถึง โรงเรียนที่มีความสามารถในการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงและพัฒนา เพื่อให้มีการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ และสิ่งแวดล้อมที่แท้จริงที่จะบูรณาการ ผสมผสาน คงสภาพองค์การ ให้เกิดความพึงพอใจ และผลสำเร็จของการทำงานในองค์การหรือหน่วยงานให้เกิดประโยชน์สูงสุด

เปรมสุริย์ เชื้อมทอง (2536, หน้า 9, อ้างถึงใน นฤมล สุภาพทอง 2550 หน้า 30) ได้ให้ความหมายของประสิทธิผลโรงเรียน หมายถึง ความสำเร็จของโรงเรียนที่สามารถทำหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เกิดจากประสิทธิผลของผู้บริหารโรงเรียน ที่สามารถใช้ความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ในการบริหารงาน เพื่อโน้มน้าวให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานให้เกิดผลตามเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้

Hoy and Miskel (1997, p.373, อ้างถึงใน มานพ ศรีสร้อย, 2551 หน้า 22) ได้รวบรวมความคิดของนักการศึกษาที่ให้ความหมายประสิทธิผลโรงเรียนว่า หมายถึง ผลสัมฤทธิ์ของวิชาการหรือความพึงพอใจในการทำงานของครู หรือขวัญกำลังใจ

ของสมาชิกในโรงเรียนอยู่ในระดับดีและได้สรุปว่าประสิทธิผลโรงเรียน พิจารณาจากตัวบ่งชี้ 4 ประการ คือ ความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ความสามารถในการปรับตัว และพัฒนาให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม และความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน

กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ (2536, หน้า 32 – 33, อ้างถึงใน จริญญา บุญมา, 2554, หน้า 34) ได้ให้ความหมายของประสิทธิผลโรงเรียนว่า ไม่น่าจะหมายถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน หรือความพึงพอใจในการทำงานอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่ประสิทธิผลโรงเรียน หมายถึง การที่โรงเรียนสามารถผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และสามารถพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ตลอดจนให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทั้งภายใน ภายนอก รวมทั้งสามารถแก้ปัญหาภายในโรงเรียน ซึ่งจะทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน โดยเป็นการมองประสิทธิผลของทั้งระบบ

พิมพรรณ สุริโย (2552, หน้า 25) ได้ให้ความหมายของประสิทธิผลโรงเรียน หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารและครูในโรงเรียนที่ทำงานร่วมกันจนสามารถทำให้นักเรียนใฝ่รู้ รักการอ่าน แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ความพึงพอใจในการทำงานของครู ความสามารถในการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีของครู ความสามารถในการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ความสามารถในการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมที่มากระทบภายในและภายนอก

ธนิต ทองอาจ (2553, หน้า 11) ได้ให้ความหมายของประสิทธิผลโรงเรียน หมายถึง การที่โรงเรียนสามารถจัดการศึกษาได้สำเร็จด้วยดี โดยที่ผู้นำได้ใช้ความสามารถในการจูงใจผู้ใต้บังคับบัญชาให้มาทำงานอย่างเสียสละ ขณะเดียวกันผู้นำก็ทำหน้าที่ประสานงานให้งานด้านการจัดการศึกษาให้ผลสัมฤทธิ์สูงสุด ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง 2) ด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก 3) ด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียน 4) ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน

เรียม สุขกล้า (2553, หน้า 28) ได้ให้ความหมายของประสิทธิผลโรงเรียน หมายถึง ความสำเร็จของโรงเรียนที่สามารถทำหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เกิดจากประสิทธิภาพของผู้บริหาร ครูที่สามารถใช้ความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ในการบริหารจัดการ เพื่อแสดงให้เห็นว่ามีความสามารถในการปฏิบัติงาน บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ คือ ความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียนสูง ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม และความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน

จากความหมายเกี่ยวกับประสิทธิผลโรงเรียนที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่า ประสิทธิภาพโรงเรียน หมายถึง ผลสำเร็จของโรงเรียนในการบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา โดยพิจารณาจากการจัดการเรียนรู้ให้แก่แก่นักเรียนจนทำให้มีผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้น การพัฒนานักเรียนมีเป็นผู้มีทัศนคติทางบวก ตลอดจนจนให้สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก รวมทั้งสามารถการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียน

2. การประเมินประสิทธิผลของโรงเรียน

การประเมินผลประสิทธิผลขององค์การเป็นเรื่องสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่ง รุ่งแก้วแดง และ ชัยณรงค์ สุวรรณสาร (2536, หน้า 164 อ้างถึงใน อภิเดช จันคำทราช, 2556, หน้า 51) กล่าวว่าองค์การจะดำรงอยู่รอดได้ต้องมีผลสำเร็จตามเป้าหมายขององค์การ ประสิทธิภาพเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จขององค์การ ถ้าปราศจากการประเมินประสิทธิผลแล้วคงจะไม่ทราบว่าการปฏิบัติการกิจขององค์การเป็นอย่างไร ดังนั้นการประเมินประสิทธิผลขององค์การจะต้องอาศัยหลักเกณฑ์ หรือตัวบ่งชี้วัดความสำเร็จเป็นแนวทางในการประเมิน และภรณ์ กীরติบุตร มหามานท์ (2529, หน้า 185 – 187 อ้างถึงใน อภิเดช จันคำทราช, 2556, หน้า 51) กล่าวถึง การประเมินประสิทธิผลของโรงเรียน 3 ด้าน คือ

1. การประเมินประสิทธิผลในแง่เป้าหมาย
2. การประเมินประสิทธิผลในแง่ของระบบทรัพยากร
3. การประเมินประสิทธิผลโดยใช้เกณฑ์ ซึ่งในแต่ละแนวทางพอสรุปได้

ดังนี้

3.1 การประเมินประสิทธิผลในแง่เป้าหมายเป็นการพิจารณาว่า องค์การมีประสิทธิผลหรือไม่ โดยใช้เป้าหมายขององค์การเป็นเกณฑ์ เช่น วัดความสำเร็จและความสามารถในการผลิต เป็นต้น

3.2 การประเมินประสิทธิผลในแง่ทรัพยากรเป็นการการประเมินประสิทธิผลขององค์การโดยใช้แนวคิดที่ว่าองค์การเป็นระบบเปิด ซึ่งมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมในการแลกเปลี่ยนและแข่งขันกัน จึงประเมินโดยพิจารณาความสามารถ

ขององค์การโดยการแสวงหาผลประโยชน์จากสภาพแวดล้อมเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากร

3.3 การประเมินประสิทธิผลโดยใช้เกณฑ์ เป็นการวัดประสิทธิผลขององค์การโดยใช้เกณฑ์หลายเกณฑ์ ซึ่งพิจารณาจากตัวแปรหลักที่มีผลสำเร็จต่อองค์การและพยายามให้เห็นว่าตัวแปรต่างๆ มีความสัมพันธ์กัน

ผู้ให้แนวคิดประสิทธิผลโดยวิธีนี้ได้แก่ แนวความคิดของ Caplow (1964 อ้างถึงใน จริยา บุญมา, 2554 หน้า 36) ที่เสนอว่า ประสิทธิภาพขององค์การควรวัดจากตัวแปร 4 ตัวด้วยกัน คือ

3.3.1 ความมั่นคง หมายถึง ความสามารถในการรักษาโครงสร้าง ขององค์การไว้

3.3.2 ความผสมผสานเป็นอันหนึ่งอันเดียว

3.3.3 ความสมัครใจ หมายถึง ความสามารถในการจัดให้มีการพึงพอใจสำหรับสมาชิก

3.3.4 ความสำเร็จ

Parson (1960 cited in Hoy and Miskel, 1991, pp.121 – 122)

ได้เสนอแนวคิดในการวัดประสิทธิผลขององค์การไว้ดังนี้

1. การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม
2. การบรรลุเป้าหมาย
3. การบูรณาการ
4. การคงไว้ซึ่งค่านิยม

Mott (1972 cited in Hoy and Miskel, 1991, p.373) ซึ่งได้กล่าวถึงประสิทธิผลของโรงเรียนในแง่ของความสามารถ 4 ประการคือ

1. ความสามารถในการผลิต
2. ความสามารถในการพัฒนาทัศนคติทางบวก
3. ความสามารถในการปรับตัว
4. ความสามารถในการแก้ปัญหา

สรุปได้ว่า แนวคิดทฤษฎีที่กล่าวมาข้างต้น การประเมินประสิทธิผลของโรงเรียนเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะทำให้โรงเรียนสามารถดำเนินงานให้เสร็จตามเป้าหมาย เพราะประสิทธิผลเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จขององค์การ ถ้าปราศจากการประเมินประสิทธิผลแล้ว คงจะไม่ทราบว่าการปฏิบัติการกิจของโรงเรียนเป็นเช่นไร ดังนั้นการประเมินประสิทธิผลของโรงเรียนจะต้องอาศัยหลักเกณฑ์ หรือตัวบ่งชี้

วัดความสำเร็จเป็นแนวทางในการประเมิน

3. ประสิทธิผลการดำเนินงานสถานศึกษาพอเพียง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาประสิทธิผลการดำเนินงานสถานศึกษาพอเพียงในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม โดยมุ่งศึกษาตามเกณฑ์การติดตามประเมินผล การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งประกอบไปด้วย 5 ด้าน 17 องค์ประกอบ 62 ตัวบ่งชี้ (ศูนย์สถานศึกษาพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2554, หน้า 2 – 50) ดังนี้คือ

3.1 ประสิทธิภาพด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา

(4 องค์ประกอบ 14 ตัวชี้วัด)

1. ประสิทธิภาพการดำเนินงานสถานศึกษาพอเพียง ด้านนโยบาย

- 1.1 การมีนโยบายนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาขับเคลื่อนในสถานศึกษา และบูรณาการในแผนปฏิบัติงานประจำปี
- 1.2 การดำเนินการตามนโยบาย และแผนปฏิบัติงานประจำปีที่นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาขับเคลื่อนในสถานศึกษา
- 1.3 การติดตามผลการดำเนินการตามนโยบายและแผนปฏิบัติงานประจำปีที่นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาขับเคลื่อนในสถานศึกษา
- 1.4 การนำผลการติดตามมาพัฒนา นโยบาย แผนงาน โครงการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา

2. ประสิทธิภาพการดำเนินงานสถานศึกษาพอเพียง ด้านวิชาการ

- 2.1 การมีแผนงาน โครงการ กิจกรรม ด้านวิชาการที่ส่งเสริมการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- 2.2 การดำเนินการตาม แผนงาน โครงการ กิจกรรม ด้านวิชาการที่ส่งเสริมการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- 2.3 การติดตามผลการดำเนินการตาม แผนงาน โครงการ กิจกรรม ด้านวิชาการที่ส่งเสริมการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2.4 การนำผลการติดตามไปพัฒนา แผนงาน โครงการ กิจกรรม ด้านวิชาการที่ส่งเสริมการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3. ประสิทธิผลการดำเนินงานสถานศึกษาพอเพียง

ด้านงบประมาณ

3.1 การมีการวางแผนการบริหารจัดการงบประมาณของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.2 การดำเนินการตามแผนงบประมาณของสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.3 การติดตามผลการดำเนินงานตามแผนงบประมาณของสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.4 การนำผลการติดตามมาปรับปรุงและพัฒนา การบริหารจัดการงบประมาณตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4. ประสิทธิผลการดำเนินงานสถานศึกษาพอเพียง

ด้านการบริหารทั่วไป

4.1 การบริหารจัดการอาคารสถานที่และการจัดแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4.2 การประสานสัมพันธ์กับชุมชนให้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของผู้เรียน

3.2 ประสิทธิภาพด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนสอน

(4 องค์ประกอบ ตัวชี้วัด 14)

1. ประสิทธิภาพการดำเนินงานสถานศึกษาพอเพียง

ด้านหน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.1 การมีหน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามมาตรฐานการเรียนรู้

1.2 การมีกรณีศึกษา/ติดตาม/ประเมินผล การนำหน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1.3 การมีการศึกษา/วิเคราะห์/วิจัย เพื่อการพัฒนา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. ประสิทธิผลการดำเนินงานสถานศึกษาพอเพียง

ด้านการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

- 2.1 การมีแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ตามมาตรฐานการเรียนรู้
- 2.2 การมีแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ
- 2.3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ
- 2.4 การที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3. ประสิทธิผลการดำเนินงานสถานศึกษาพอเพียง

ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

- 3.1 การจัดหา ผลิต ใช้ เผยแพร่ สื่อการเรียนรู้ เพื่อบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- 3.2 การจัดทำ พัฒนา เผยแพร่ แหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 3.3 การใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญา ท้องถิ่นในชุมชน ที่เสริมสร้างการพัฒนาคุณลักษณะ “อยู่อย่างพอเพียง” ของผู้เรียน

4. ประสิทธิผลการดำเนินงานสถานศึกษาพอเพียง

ด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

- 4.1 การจัดทำเครื่องมือวัดและประเมินผลที่หลากหลาย และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 4.2 การใช้วิธีการวัดผลและประเมินผลที่หลากหลาย และสอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 4.3 การรายงานผลการประเมิน และการนำมาปรับปรุง/พัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4.4 การจัดแสดง/เผยแพร่/ประกวด/แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผลงาน
ของผู้เรียนที่เกิดจากการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้

3.3 ประสิทธิภาพด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (3 องค์ประกอบ 15 ตัวชี้วัด)

1. ประสิทธิภาพการดำเนินงานสถานศึกษาพอเพียง

ด้านการแนะแนวและระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน

- 1.1 การมีแผนงานแนะแนว เพื่อสนับสนุนการดำเนินชีวิตที่
สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 1.2 การจัดกิจกรรมแนะแนวให้ผู้เรียนได้รู้จักการวางแผนชีวิตของ
ตนเองได้อย่างสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 1.3 การมีระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้สามารถ แก้ปัญหาและ
พัฒนาตนเองได้อย่างสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 1.4 การติดตามผล การจัดกิจกรรมแนะแนว และระบบดูแล
ช่วยเหลือผู้เรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 1.5 การนำผลการติดตามมาใช้ในการพัฒนาการจัดกิจกรรมแนะ
แนว และระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2. ประสิทธิภาพการดำเนินงานสถานศึกษาพอเพียง

ด้านกิจกรรมนักเรียน

- 2.1 การมีแผนงาน โครงการ ส่งเสริมกิจกรรมนักเรียน เพื่อให้
ผู้เรียนอยู่อย่างพอเพียง
- 2.2 การจัดกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาดหรือผู้บำเพ็ญ
ประโยชน์ สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 2.3 การส่งเสริมให้มีการจัดตั้งชุมนุม ชมรม ตามหลักปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียง
- 2.4 การมีการประยุกต์ใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม หลักคำ
สอนทางศาสนา ในการจัดกิจกรรมนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 2.5 การติดตามผลการจัดกิจกรรมนักเรียน ตามหลักปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียง

2.6 การนำผลการติดตามมาปรับปรุง พัฒนา กิจกรรมนักเรียน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3. ประสิทธิผลการดำเนินงานสถานศึกษาพอเพียง

ด้านกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

3.1 การมีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดจิตอาสา และมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.2 การผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและพัฒนา สถานศึกษา ชุมชน เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.3 การติดตามผลการดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของผู้เรียนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3.4 การนำผลการติดตามมา ปรับปรุง พัฒนา การดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของผู้เรียน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.4 ประสิทธิผลด้านพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา

(2 องค์ประกอบ 7 ตัวบ่งชี้)

1. ประสิทธิผลการดำเนินงานสถานศึกษาพอเพียง

ด้านการพัฒนาบุคลากรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.1 การมีแผนงาน โครงการ พัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.2 การจัดประชุม อบรม สัมมนา ศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เพื่อส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติภารกิจหน้าที่

1.3 การส่งเสริมให้บุคลากรแสวงหาความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างสม่ำเสมอ

1.4 การจัดกิจกรรมส่งเสริมการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติภารกิจหน้าที่ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแก่บุคลากรของสถานศึกษา

2. ประสิทธิผลการดำเนินงานสถานศึกษาพอเพียง

ด้านการติดตามและขยายผล

2.1 การติดตามผลการดำเนินโครงการ กิจกรรมพัฒนาบุคลากร เพื่อส่งเสริมการดำเนินชีวิตและปฏิบัติภารกิจหน้าที่ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.2 การนำผลการติดตามมา ปรับปรุง พัฒนา การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมพัฒนาบุคลากร เพื่อส่งเสริมการดำเนินชีวิตและปฏิบัติภารกิจหน้าที่ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.3 การขยายผลและเผยแพร่ ผลการดำเนินชีวิตและปฏิบัติภารกิจหน้าที่ของบุคลากรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.5 ประสิทธิผลด้านผลลัพธ์ ภาพความสำเร็จ

(4 องค์ประกอบ 12 ตัวชี้วัด)

1. ประสิทธิผลการดำเนินงานสถานศึกษาพอเพียง

ด้านสถานศึกษา

1.1 การมีคุณลักษณะของสถานศึกษาพอเพียง

2. ประสิทธิผลการดำเนินงานสถานศึกษาพอเพียง

ด้านผู้บริหารสถานศึกษา

2.1 การมีคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาพอเพียง

3. ประสิทธิผลการดำเนินงานสถานศึกษาพอเพียง

ด้านบุคลากรของสถานศึกษา

3.1 การที่บุคลากรของสถานศึกษามีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.2 การที่บุคลากรจัดทรัพยากรและการดำเนินชีวิตด้านเศรษฐกิจอย่างสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.3 การที่บุคลากรอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนเพื่อส่วนรวมและสาธารณะประโยชน์

3.4 การที่บุคลากรรู้จักใช้และจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ

3.5 การที่บุคคลากรดำเนินชีวิตอย่างมีรากฐานทางวัฒนธรรม และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม จากกระแสโลกาภิวัตน์

4. ประสิทธิผลการดำเนินงานสถานศึกษาพอเพียง

ด้านนักเรียน

4.1 การที่ผู้เรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามมาตรฐานการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของแต่ละระดับชั้นปีการศึกษา

4.2 การที่ผู้เรียนปฏิบัติตนให้ดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุล และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในด้านวัตถุหรือเศรษฐกิจ

4.3 การที่ผู้เรียนปฏิบัติตนให้ดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุล และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในด้านสังคม

4.4 การที่ผู้เรียนปฏิบัติตนให้ดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุล และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในด้านสิ่งแวดล้อม

12. การที่ผู้เรียนปฏิบัติตนให้ดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุล และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในด้านวัฒนธรรม

สรุปได้ว่า ประสิทธิผลการดำเนินงานในสถานศึกษาพอเพียง คือ ผลสำเร็จของโรงเรียนในการบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา เป็นไปตามแบบอย่างการจัดการกระบวนการเรียนการสอนและการบริหารตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมุ่งศึกษาตามเกณฑ์การติดตามประเมินผลในด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา และด้านผลลัพธ์ ภาพความสำเร็จ การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาทุกเขต

บริบทสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดนครพนม

ในวันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2546 ได้มีจัดตั้งเป็น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1 และเขต 2 ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 โดยการยุบรวมหน่วยงานทางการศึกษาของ

กระทรวงศึกษาธิการ ภายในจังหวัดนครพนม โดยมีการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนครพนม แบ่งออกเป็น 2 เขตพื้นที่ การศึกษา ดังนี้

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนมเขต 1 รับผิดชอบ 6 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมืองนครพนม อำเภอธาตุพนม อำเภอนาแก อำเภอปลาปาก อำเภอเรณูนคร และอำเภอวังยาง
2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 รับผิดชอบ 6 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอศรีสงคราม อำเภอบ้านแพง อำเภอนาทม อำเภอท่าอุเทน อำเภอโพนสวรรค์ และอำเภอนาหว้า

ภารกิจหลัก

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 และเขต 2 เป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของ คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ตามมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และ มาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 โดยมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. จัดทำนโยบาย แผนพัฒนา และมาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่ การศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายมาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษา แผนพัฒนา การศึกษาขั้นพื้นฐาน และความต้องการของท้องถิ่น
2. วิเคราะห์การจัดตั้งงบประมาณเงินอุดหนุนทั่วไปของสถานศึกษา และหน่วยงานในเขตพื้นที่การศึกษา และแจ้งจัดสรรงบประมาณที่ได้รับให้หน่วยงาน รับทราบและกำกับตรวจสอบ ติดตามการใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยงานดังกล่าว
3. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาหลักสูตรร่วมกับ สถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
4. กำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผลสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และใน เขตพื้นที่การศึกษา
5. ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และรวบรวมข้อมูล สารสนเทศด้าน การศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

6. ประสานการระดมทรัพยากรด้านต่างๆ รวมทั้งทรัพยากรบุคคล เพื่อส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาการศึกษา
7. จัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาและประเมินผลสถานศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษา
8. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษาของสถานศึกษา เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งบุคคล องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบัน ศาสนา สถานประกอบการและสถาบันอื่น
9. ดำเนินการและประสาน ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยและพัฒนา การศึกษา
10. ประสาน ส่งเสริมการดำเนินการของคณะอนุกรรมการ และคณะที่ทำงานด้านการศึกษา
11. ประสานการปฏิบัติราชการทั่วไปกับองค์กร หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในฐานะสำนักงานผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ ในเขตพื้นที่การศึกษา
12. ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจกรรมภายในเขตพื้นที่การศึกษาที่มีได้ ระบุให้เป็นหน้าที่ของผู้ใดโดยเฉพาะ หรือปฏิบัติงานอื่นตามที่มอบหมาย

สภาพการบริหารจัดการศึกษา

สภาพการจัดการศึกษา ในพื้นที่บริการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครพนมเขต 1 และ 2 จัดระบบการศึกษาตามแนวทางของพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งดำเนินการ 3 รูปแบบ

การศึกษาในระบบ 2 ระดับ คือ การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการจัดการ การศึกษาระดับอุดมศึกษา

การศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งดำเนินการโดยภาครัฐและภาคเอกชน การศึกษาระดับอุดมศึกษา แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี และระดับ ปริญญาตรี ซึ่งจัดโดยภาคเอกชน 2 แห่ง

การศึกษานอกระบบ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทที่สามารถแบ่งเป็น ระดับตามการศึกษาในระบบได้ กับประเภทที่ไม่แบ่งเป็นระดับ คือ รายวิชา หรือกลุ่มวิชา ที่ผู้เรียนได้รับการศึกษาหรือฝึกอบรมตามความต้องการ แต่อาจเป็นการเก็บรวบรวม

การเรียนรู้สะสมไว้เพื่อเทียบเป็นระดับโดยใช้การศึกษาในระบบเป็นหลักในการเทียบ การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นรูปแบบการศึกษาแบบหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความสนใจ ตามศักยภาพ ความพร้อมและโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่นๆ สามารถนำความรู้ที่ได้ไปเปรียบเทียบกับ การศึกษาในระบบได้เป็นรายวิชา หรือเทียบเป็นระดับการศึกษาตามความรู้หรือ ประสบการณ์ที่ได้สะสมไว้ได้ตลอดชีวิตผู้เรียนตามหลักสูตรที่กระทรวงกำหนด

โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนครพนม มีโรงเรียนหรือสถานศึกษาในจังหวัด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนมเขต 1 จำนวน 262 โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนมเขต 2 จำนวน 185 โรงเรียน และมีโรงเรียนประถมศึกษาที่ผ่านเกณฑ์การ ดำเนินงานสถานพอเพียงในจังหวัดนครพนม ระหว่างปี พ.ศ.2558 -2558 . จำนวน 152 โรงเรียน โดยตั้งอยู่กระจายในหมู่บ้านและอำเภอต่างๆ ตามบริบทของจังหวัดนครพนม (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1, 2559, หน้า 3-8)

ตาราง 1 แสดงจำนวนโรงเรียน นักเรียนและครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาในจังหวัดนครพนม

สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาใน จังหวัดนครพนม	สถานศึกษา	สถานศึกษาที่ผ่าน เกณฑ์การดำเนินงาน สถานศึกษาพอเพียง (พ.ศ. 2555-2558)	นักเรียน	ครู บุคลากร
นครพนม เขต 1	262	82	36,521	2,684
นครพนม เขต 2	185	70	24,858	1,711
รวม	447	152	61,379	4,395

ที่มา : ระบบสารสนเทศเพื่อบริหารการศึกษา กลุ่มสารสนเทศ สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สรุปได้ว่า บริบทของจังหวัดนครพนม มีโรงเรียนหรือสถานศึกษาทั้งหมดที่อยู่ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนครพนม จำนวน 447 โรงเรียน โดยสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 และเขต 2 จำนวน 262 และ 185 โรงเรียนตามลำดับ กระจายอยู่ทั่วจังหวัด โดยมีข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาพอเพียง ทั้งหมด 4,395 คน มีนักเรียนทั้งหมด 61,379 คน กระจายอยู่ในพื้นที่ของแต่ละอำเภอ จำนวน 12 อำเภอ ที่มีความแตกต่างทางด้านสังคม วัฒนธรรม ตามแต่บริบทของชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่เป็น โรงเรียนประถมศึกษาที่ผ่านเกณฑ์การดำเนินงานระดับสถานศึกษาพอเพียง จำนวน 152 โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 และเขต 2 จำนวน 82 และ 70 โรงเรียนตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีโรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์การดำเนินงานระดับสถานศึกษาต้นแบบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนครพนม จำนวน 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านฝางแดง (พระเทพวรมณีอุปถัมภ์) อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม และโรงเรียนบ้านขามเตี้ยใหญ่ อำเภอโพนสวรรค์ จังหวัดนครพนม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 และเขต 2 ตามลำดับ และมีโรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์การดำเนินงานระดับศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนครพนม จำนวน 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านดอนแดงเจริญทอง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม และโรงเรียนชุมชนบ้านคำพอกท่าดอกแก้ว อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 และเขต 2 ตามลำดับ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

ดาหวัน หุตางกูร (2551, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า

1) ประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอนและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมและรายด้าน

อยู่ในระดับมาก

2) ประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอนและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีสถานภาพแตกต่างกัน โดยรวมไม่แตกต่างกัน

3) ประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอนและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนที่มีช่วงชั้นที่ทำการเปิดสอนแตกต่างกัน โดยรวมไม่แตกต่างกัน

พรนภา เอกนิพนธ์ (2551, หน้า 202) ได้ศึกษา ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาโรงเรียนปิยะมหาราชาลัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1 พบว่า ระดับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาโรงเรียนปิยะมหาราชาลัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอน ผู้รับผิดชอบงานวิชาการและคณะกรรมการสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอยู่ในระดับมาก

วชิราวุธ ปานพรม (2551, หน้า 175) ได้ศึกษา สภาพและประสิทธิผลการจัดการศึกษาตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 พบว่า ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอนในโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอน ด้านการพัฒนาบุคลากร อยู่ในระดับมาก ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอน ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอน ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน อยู่ในระดับมาก ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาตามแนวคิดปรัชญา

ของเศรษฐกิจพอเพียงตามความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอน ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอน โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

ทองเพชร การุญ (2552, บทคัดย่อ) ได้ศึกษา สภาพและปัญหาการดำเนินงานโครงการหนึ่งโรงเรียนหนึ่งนวัตกรรมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดสกลนคร พบว่า ผู้บริหาร ครูผู้สอน และครูวิชาการ ที่ปฏิบัติงานในเขตพื้นที่การศึกษาที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัญหาการดำเนินงานโครงการหนึ่งโรงเรียนหนึ่งนวัตกรรมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดสกลนคร โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

ประสาน พิทักษ์โกศล (2552, บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่องประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่สกลนครเขต 1 ผลการวิจัยพบว่า

1) ประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่สกลนครเขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน

2) ประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่สกลนครเขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีสภาพแตกต่างกันโดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านการบริหารงานวิชาการแตกต่างกันที่ระดับ .01 ส่วนด้านอื่นๆ พบว่าไม่แตกต่างกัน

3) ประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่สกลนครเขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่อยู่ในโรงเรียนที่มีลักษณะเปิดสอนแตกต่างกันโดยรวม และทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1

เพ็ญญา อธิทองดี (2553, หน้า 81- 95) ได้ศึกษาการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารจัดการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความคิดเห็นต่อการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารจัดการของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก

2. ความคิดเห็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความคิดเห็นต่อการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารจัดการของสถานศึกษา จำแนกตามตำแหน่ง และประเภทของสถานศึกษาพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งโดยรวมและรายด้าน

3. ผลการศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารจัดการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรีเขต 2 โดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในด้านการบริหารงานทั่วไปยังขาดแคลนงบประมาณและขาดวิธีการในการประเมินโครงการ ด้านวิชาการพบปัญหาในการบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผล ส่วนด้านบุคลากรนั้นยังขาดความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสถานศึกษายังไม่ให้ความสำคัญในการดำเนินการด้านความสัมพันธ์กับชุมชน

พรชัย อามุกคะ(2553, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่สกลนครเขต 2 พบว่า ประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนครเขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน และประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีสถานภาพแตกต่างกัน โดยรวมแตกต่างกัน

ปณิธาน เปรื่องนนท์ (2556, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาแนวทางการเตรียมความพร้อมการปฏิบัติงานสถานศึกษาพอเพียง โดยโรงเรียนต้องกำหนดวิสัยทัศน์ให้ชัดเจนโดยทำเป็นนโยบายของโรงเรียน มีการวิเคราะห์หลักสูตรและวิเคราะห์ผู้เรียนเพื่อการออกแบบหน่วยการเรียนรู้และออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนต้องจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนครอบคลุมทุกด้าน ทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เน้นกิจกรรมที่นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง และต้องสร้างความตระหนัก แก่บุคลากรทุกคนให้มีความรู้ ความเข้าใจ เห็นความสำคัญของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สุนทร จงเพียร (2556, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารสถานศึกษาพอเพียงในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 พบว่า การบริหารสถานศึกษาพอเพียงตามความคิดเห็นของบุคลากร มีปัญหาที่สำคัญ คือ ขาด

งบประมาณมาดำเนินงานโดยตรง ไม่มีพื้นที่ใช้ในการดำเนินงาน และผู้บริหารสถานศึกษาขาดความรู้ความเข้าใจเพียงพอ และได้เสนอแนะว่าโรงเรียนควรประสานกับหน่วยงานภายนอกในการสนับสนุนงบประมาณ และควรปรับปรุงแหล่งเรียนรู้และพัฒนาอาคารสถานที่ และเขตพื้นที่การศึกษาควรส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้พัฒนาตนเอง

อภิเดช คำจันทร์ราช (2556, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาประสิทธิผลการดำเนินงานในสถานศึกษาพอเพียงแก่นำต้นแบบการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 พบว่าประสิทธิผลการดำเนินงานในสถานศึกษาพอเพียงแก่นำต้นแบบ การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนที่มีสถานภาพแตกต่างกัน โดยรวม ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ทรงศักดิ์ โหมงเฉลา (2557, หน้า 183-193) ได้ศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้และบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนรู้และบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และศึกษาแนวทางในการจัดการเรียนรู้และบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพการจัดการเรียนรู้และบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา และด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2. ผลเปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนรู้และบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่อยู่ในสถานศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกัน มีสภาพการจัดการเรียนรู้และบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ

พอเพียง คือ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษาควรสร้างความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริงและมีการบริหารแบบมีส่วนร่วม ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ควรวิเคราะห์หลักสูตรและบูรณาการทุกกลุ่มสาระ โดยการสอดแทรกหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทั้งในเนื้อหาวิชาและในชีวิตประจำวัน ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ผู้เรียนควรมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เน้นจิตอาสา การพัฒนาศักยภาพของตนเอง การถอดบทเรียนจากกิจกรรมในหลักสูตรและกิจกรรมในชีวิตประจำวัน ด้านการพัฒนาบุคลากร ควรมีการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้บุคลากรมีความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริงและสามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตอย่างสม่ำเสมอด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ สถานศึกษาควรสร้างจุดเด่นให้สถานศึกษาตามบริบทและอัตภาพของสถานศึกษาและฝึกให้ผู้เรียนถอดบทเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ

2. งานวิจัยต่างประเทศ

Stahel (2001, หน้า 583-589) ได้ศึกษากลยุทธ์พอเพียงเพื่อความยั่งยืน สิ่งจูงใจในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ พบว่า ในอดีตกลยุทธ์ทางธุรกิจได้มุ่งเป้าไปที่การเพิ่มของประสิทธิภาพ และต่อมาเป็นประสิทธิภาพของทรัพยากรของกระบวนการผลิต เรื่องดังกล่าวนี้นำไปสู่การแข่งขันที่สูงมากของอุตสาหกรรม และการลดลงของทรัพยากรที่จำเป็นต่อการผลิตสินค้า แต่อย่างไรก็ตามกลยุทธ์เหล่านี้ได้เกิดความผิดพลาดนำไปสู่การหยุดของการเพิ่มการบริโภคทรัพยากรทั้งหมด ที่ถูกวัดโดยปริมาณของการบริโภคทรัพยากรต่อทุนต่อปีในระดับชาติ และจำนวนของการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดการศึกษานี้เป็นการพูดถึงกลยุทธ์ใหม่ในการสร้างความร่วมมือที่มุ่งเป้าไปที่ความต้องการที่พอเพียง ถ้าเราต้องการความสำเร็จที่ยั่งยืนและการแข่งขันทางเศรษฐกิจ ในภาครัฐนโยบายทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีใหม่เป็นที่ต้องการ เหมือนกับนโยบายการจัดการเพื่อสาธารณะใหม่ในทางวิชาการให้ความระมัดระวังต่อเศรษฐกิจที่มีความผันผวน จะอยู่บนพื้นฐานการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ รวมทั้งทรัพยากรและข้อตกลงร่วมกัน

Lamberton (2005, หน้า 53-68) ได้ศึกษาความพอเพียงอย่างยั่งยืน ความตรงกันภายในของรูปแบบความยั่งยืน พบว่าการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ประสบผลสำเร็จและได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางทั่วโลก ซึ่งเป็นเป้าหมายที่เหมาะสมสำหรับ

มนุษยชาติและนำแนวคิดทั้งระบบภาครัฐและเอกชนได้แสดงให้เห็นถึงความยุ่งยากที่เกี่ยวข้องในบางส่วนที่นำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างมิติทางนิเวศวิทยา สังคม เศรษฐกิจ ที่รวมกันอยู่ภายใน การแปลความหมายร่วมกันของการพัฒนาที่ยั่งยืนการศึกษาครั้งนี้เป็นการพรรณนาถึงรูปแบบความยั่งยืนที่มีความชัดเจนและมีแนวทางเพื่อทำการตัดสินใจ เป็นการแทนที่ของมุมมองเศรษฐกิจใหม่ของแนวทางตะวันตกซึ่งในการแปลความหมายส่วนใหญ่เป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่อ้างถึงความพอดีอย่างยั่งยืน ข้อเสนอการศึกษาข้อนี้คือแนวคิดความพอเพียงอย่างยั่งยืนจะเป็นการเสริมให้มุมมองของกฎเกณฑ์ทางเศรษฐกิจแนวใหม่ไปกำหนดอุปสรรคต่อความสำเร็จในวัตถุประสงค์ทางสังคมและนิเวศวิทยาที่จะนำไปสู่การแปลความหมายร่วมกันของการพัฒนาที่ยั่งยืน

Hong, Sheriff, และ Naeger (2009, หน้า 357-376) ได้ศึกษาประโยชน์ของเศรษฐกิจพอเพียง ประเทศไทยในมุมมองที่กว้างขึ้น พบว่า ความพอเพียงในตนเองเป็นข้อสรุปของความไม่แน่ใจ เป็นความสงสัยสังเลของรัฐบาลสวัสดิการอย่างอเมริกา ความพอเพียงในตนเองได้รับการยอมรับทั่วไปในวงจรรยาบายสวัสดิการทางสังคม ซึ่งเป็นแนวคิดที่มีความสัมพันธ์กับความเป็นอิสระและเสถียรภาพทางการเงิน แต่อย่างไรก็ตามเศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่เป็นความหมายที่ตกลงกันในทางปฏิบัติ โดยผู้จัดทำนโยบาย นักวิจัย หรือผู้ให้บริการ และความหมายที่ซับซ้อนโดยไม่มีกำหนดความหมายหรือข้อนิยามร่วมกัน ในความเห็นนี้วัตถุประสงค์ของการศึกษาครั้งนี้เป็นเนื้อหาที่มีการกำหนดจากบนลงล่างของเศรษฐกิจพอเพียง ที่เป็นเป้าหมายนโยบายสังคมที่ตรงกับแผนการฝึกอบรมอาชีพที่ตรงกับแนวทางของแผนงานฝึกอาชีพให้กับผู้รับบริการที่เข้าใจ ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง การใช้ทฤษฎีแนวคิดพื้นฐานในการศึกษาการกำหนดนิยาม ความหมายของความพอเพียงของตนเองจากล่างไปสู่นบนที่ได้รับจากการประชุมกลุ่มได้รับการถ่ายทอดเพื่อวิเคราะห์เนื้อหาจากการนิยามความหมายของความพอเพียงในตนเองที่กำหนดจากกลุ่มผู้รับบริการ ข้อค้นพบจากการศึกษาได้เสนอแนะว่าความพอเพียงในตนเองเป็นกระบวนการของการพัฒนาทางจิตใจให้เกิดความเข้มแข็งและเรียนรู้เป้าหมายเป็นการสร้างความก้าวหน้าไปสู่ความเป็นจริงของผลลัพธ์ทางการเงิน ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนที่แทรกเข้ามาเพื่อใช้เป็นฐานในการมอบอำนาจให้กับผู้รับบริการและการพัฒนากำลังแรงงานของชุมชน

จากการศึกษาเอกสารและผลการวิจัยภายในประเทศและการวิจัยของต่างประเทศ พบว่า การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารงานในสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิผลนั้น โรงเรียนต้องกำหนดวิสัยทัศน์ให้ชัดเจนโดยทำเป็น

นโยบายของโรงเรียน มีการจัดกิจกรรมส่งเสริม พัฒนาผู้เรียนครอบคลุมทุกด้าน เน้นกิจกรรมที่นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง และต้องสร้างความตระหนัก ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาตนเอง ทั้งผู้บริหาร และบุคลากรทุกคนให้มีความรู้ ความเข้าใจ เห็นความสำคัญของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพราะเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องทำความเข้าใจก่อนที่จะขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา

สรุปได้ว่า แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมไทยและมุ่งยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของสังคมไทยตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยอาจใช้วิธี เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา ตามหลักหลักการพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่สถานศึกษาที่น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษาและการจัดการศึกษาในสถานศึกษาทุกระดับ รวมถึงพัฒนาบุคลากรทั้งผู้บริหารและคณะครูให้เป็นแบบอย่างในการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง โดยนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติในการทำงานและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เข้ามาเป็นหลักการในการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยมีการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับกระบวนการปลูกฝังปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติของผู้เรียน มีการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่หลากหลาย และสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิผลการดำเนินงานในสถานศึกษาพอเพียงและเป็นแบบอย่างการจัดการกระบวนการเรียนการสอนและการบริหารตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยศึกษาตามเกณฑ์การติดตามประเมินผลการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาทุกเขต ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนครพนม มีข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาพอเพียงทั้งหมด 4,395 คน มีนักเรียนทั้งหมด 61,369 คน กระจายอยู่ในพื้นที่ของแต่ละอำเภอ จำนวน 12 อำเภอ ที่มีความแตกต่างทางด้านสังคม วัฒนธรรม ตามแต่บริบทของชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่เป็น ซึ่งมีโรงเรียนประถมศึกษาที่ผ่านเกณฑ์การดำเนินงานระดับสถานศึกษาพอเพียง จำนวน 152 โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 และเขต 2 จำนวน 82 และ 70 โรงเรียน ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีโรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์การดำเนินงานระดับสถานศึกษาต้นแบบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม จำนวน 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านฝั่งแดง (พระเทพวรมณีอุปถัมภ์) อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม และ

โรงเรียนบ้านขามเตี้ยใหญ่ อำเภอโพธิ์สุวรรณ จังหวัดนครพนม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 และ เขต 2 ตามลำดับ และมีโรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์การดำเนินงานระดับศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนครพนม จำนวน 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านคอนแดงเจริญทองอำเภอเมือง จังหวัดนครพนม และโรงเรียนชุมชนบ้านคำพอกท่าดอกแก้ว อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 และเขต 2 ตามลำดับ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร